

דבר תורה לפרשת חקת – הרב ד"ר מאיר ליכטנשיין

המפתח להבנת פרשת חקת היא הערה קצרה של רש"י לפסוק "וַיָּבֹאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל כָּל הָעֵדָה מְדַבְּרִים אֶחָד־שֶׁ" (א) כל העדה - עדה השלמה, שכבר מתו מתי מדבר ואלו פרשו לחיים

במבט ראשון סיפור התלאות של ישראל במדבר בפרשתנו מהווה המשך לסיפורים בפרשיות הקודמות – מתאוננים, קברות התאוה, מרגלים וקרח ועדתו. אפשר לקרוא את מי מריבה בפרשה וכמעט שלא לשים לב לפרט משמעותי – המעבר לשנת הארבעים. מאירועי השנה השנייה בפרשת קרח, התורה מדלגת על 38 שנה שכווצו לתוך פרשת פרה אדומה (כל השנים במדבר מתמצות בפרשת טומאת מת), והמאורעות המתוארים מכאן ואילך בפרשת חקת מתרחשים בשנת הארבעים לאחר מות דור המדבר.

מדובר בדור חדש, והנה אנחנו מגלים לאורך הפרשה כולה, שתלאות המסע שלהם לארץ ישראל דומות להפליא לתלאות שפקדו את אבותיהם ארבעים שנה קודם לכן. יש לקרוא הרגשה כאילו הוא כבר שמע את פס הקול הזה בדור הקודם.

כאבותיהם, אף הם פוגשים את מוראות המסע במדבר – הם חווים צמא; את סכנות הדרך במדבר בדמות הנחשים ואיבים - הכנעני מלך ערד.

כנראה שיש חשיבות וערך לכך שאף בני הדור השני יחוו את קשיי הדרך במדבר, כי זה מהותי שהכניסה לארץ ישראל תבוא בעקבות "מסע התבגרות במדבר", כפי שנלמד בספר דברים שזיכרון תקופת הנדודים במדבר אמורה להיות תקופת הכשרה לקראת החיים בארץ.

יחד עם הדמיון של הניסיון של חיים במדבר, הפרשה גם מאירה לנו שהציפייה מדור באי הארץ שונה מזו שהיתה מיוצאי מצרים. האיר על כך את עינינו מן הנצי"ב בפירושו העמק דבר, תוך שהוא מעניק לנו מפתח להבנת הפרשה:

ראוי לדעת דבשנה האחרונה היה סוף הליכות הנסיי בהנהגה נפלאה ההולך לימין משה זרוע תפארת ה', ועתה היו עומדים ליכנס לארץ ישראל ולהתנהג בהליכות הטבע תחת השגחת ה', על כן התנהג הקדוש ברוך הוא עמם בשנה זו בדרך הממוצע, וכמו אומנת ילד היונק העומד להגמל מחלב, כבר איזה משך לפני הגמלו מרגלת את הילד מעט מעט באכילת לחם, ומכל מקום לעת הצורך מניקתו עד שהוא נגמל לגמרי, כי קשה להחליף סדר החיים בפעם אחת, כך החל המקום ית' להפרישם מן הנס ולהעמידם על הליכות עולם הטבע, וללמדם איך יעשו בעת יהיה השגחה לענוש אותם ולמנוע מהם טובה, וגשמי השנה יעצרו, ולא יהיה עוד כח משה אשר בבקשתו לבד נעשה הכל.

לאורך כל הפרשה יש מהלך של העברת האחריות לעם בעמידה מול ניסיון החיים במדבר:

מים - הפסקת בארה של מרים, הצורך לדאוג בכוחות עצמם למים. האחריות הזאת באה לידי ביטוי בתיאור המסע ליד ארץ אדום, שם התגלה הצורך בדיפלומטיה לניהול המסע לארץ כולל השגת אוכל ומים.

ביטחון – כאבותיהם יוצאי מצרים, דור באי הארץ נתקל במלחמה עם הכנעני מלך ערד (רש"י - יושב הנגב - זה עמלק, שנאמר (במדבר יג, כט) עמלק יושב בארץ הנגב). אולם בשונה מאבותיהם שיהושע נלחם להם שעה שידי משה מורמות כלפי מעלה, כאן ישראל עצמם נדרשים לקחת אחריות. לאחר שהכנענים שבו מהם שבי, הם נודרים נדר, נוטלים את המושכות והקב"ה הצליח דרכם.

ברם האמת היא שמדובר בתהליך שהוא הדרגתי ולא תמיד פשוט וקל. קשה להתבגר.

(ד) וַיִּסְעוּ מֵהַר הַקָּדֵשׁ יַם סוּף לְסֻבָּב אֶת אֶרֶץ אֲדוּם וַתִּקְצַר נַפְשׁ הָעָם בַּדֶּרֶךְ :

(ה) וַיִּדְבֹר הָעָם בְּאֶ-לֵהִים וּבַמִּשְׁפָּה לָמָּה הֶעֱלִיתֵנוּ מִמִּצְרַיִם לָמוֹת בַּמִּדְבָּר כִּי אֵין לָחֶם וְאֵין מַיִם וְנַפְשֵׁנוּ קָצָה בַּלָּחֶם הַקָּלֵקֵל :

כותב רבנו הנצי"ב:

ונפשנו קצה בלחם הקלקל. היינו כמש"כ שהיה אותו הדור כמו תינוק הנגמל מחלב ומתחיל לאכול ושוב אין חלב אמו מתקבל עליו כל כך, כך היו מסתפקים הרבה מתבואת ארץ אדום ומואב, והמן לא נתקבל שוב להמון העם:

האחריות מגדילה את האפשרויות ואת ההנאה. מי שטועם את הטעם הטוב של לחם שהוא טורח למענו, כבר לא ירצה להסתפק בחלב אם – במן. זה לב הפרשה שלנו – ללמוד להיגמל ולעמוד ברשות עצמנו.

הדברים אמורים גם ביחס ללימודים במדרשה. במהלך הלימודים, אתן לומדות מפי המורים והמורות, יונקים את תורתם, אבל מה אנחנו באמת מבקשים? להעמיד אתכן על הרגליים, שתטעמו את הטעם של עץ הדעת, ושתיקחו את המושכות, ותמשכנה ללמוד תורה בכוחות עצמכן בשמחה ובאהבה. התהליך אינו קל, אני מקווה שאכן אתן מסתכלות אחורה בסיפוק על התהליך שעברתן בשנה החולפת, חשות אהבה גדולה יותר לתורה, שתורת ה' היא התורה שלכן.